

Üniversite Öğrencilerinin Bölüm Seçme Nedenleri (*)

Fidan KORKUT-OWEN¹, Didem D. KEPİR²

Serap ÖZDEMİR³, Özlem ULAŞ⁴ & Olcay YILMAZ⁵

Özet- Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin, cinsiyetleri, okudukları üniversitenin (kamu ya da vakıf) ve mezun oldukları lisenin türü (genel, anadolu/fen ve meslek), anne ve babalarının eğitimi düzeyleri açısından bölüm seçme nedenleri ve bölümden memnuniyetleri arasında fark olup olmadığı araştırılmıştır. Bu amaçla araştırmacılar tarafından geliştirilen bir anket aracılığı ile 869 öğrenciden veri toplanmıştır. Ankette demografik soruların yanısıra meslek seçimini etkileyebilecek etmenler bireysel, sosyal, sistemik ve şans etmenleri biçiminde gruplanarak sorulmuş, ayrıca üniversite ve bölümden memnuniyetlerine ilişkin sorulara yer verilmiştir. Veriler SPSS 15 aracılığı ile frekans, yüzde ve kay kare testi kullanılarak analiz edilmiştir. Üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenleri sıralamasına bakıldığında ilk sırayı bireysel ve sistemik etmenlerin aldığı, bunu sosyal etmenlerin izlediği ve en sonda da şans etmeninin yer aldığı görülmektedir. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin genel olarak okudukları üniversite ve bölümden memnun oldukları ve bağımsız değişkenlerin hepsine göre öğrencilerin bölüm seçme nedenlerinin farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Sonuçlar alanyazın ışığında tartışılmış ve bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: meslek seçimini etkileyen etmenler, bölüm seçme, bölümden memnuniyet, üniversite öğrencileri

Abstract- Reasons for University Student's Program Choice. The purpose of this study was to investigate and survey the reasons why university students selected their program majors from among the many choices available. The study sought to identify patterns of rationale for choice by gender, university type (private or public), type of high school attended (academic, science or vocational), and parental educational attainment. Additionally the study solicited information regarding the level of satisfaction from among the subjects. The data were collected through the use of a survey instrument composed of three sections to assess demographics, rationale for program choice and satisfaction with the selected program from 869 university students. Factors which effect career decisions were grouped as individual, social, systemic, and chance. SPSS 15 was used for data analysis. The results of this investigation provide a view of those categories of factors that seem to affect university program choice with systemic factors and personal characteristics having the greatest impact on choice. Systemic factors such as earning potential or program placement based on university entrance exam scores were significant factors. The participants indicated a general level of satisfaction with their program choice. Implications for further study were discussed along with implications for possible counselor interventions.

Keywords: factors influencing career choice, program choice, program satisfaction, university students.

Giriş

Meslek seçimi hem bireysel hem de toplumsal anlamda büyük önem taşımaktadır. Günümüzde, mesleki seçim aşamasında, meslek sayılarının giderek artması ve uzmanlık gerektirmesi nedeniyle bireylerin kendilerine uygun meslek seçmeleri dolayısıyla da meslek seçimini etkileyen etmenler üzerinde odaklanılması önem kazanmaktadır. Alanyazın incelendiğinde meslek seçimini etkileyen etmenler üzerinde bir fikir birliğinin olmadığı görülmektedir. Bireyin meslek seçimini etkileyen etmenler Savickas (1991) tarafından, yetenek, ilgi, değer ve inanç sistemi, aile, kültür ve çevre olarak belirtilmiştir. Kuzgun (2004) meslek seçimini etkileyen etmenleri psikolojik (yetenek, ilgi, değer vb.) ve sosyal faktörler (sosyoekonomik düzey, aile ilişkileri) olmak üzere iki grupta ele almaktadır. Korkut-Owen (2008) ise bu

(*) Bu çalışma, Ekim 2011'deki XI. PDR Kongresinde sözlü sunu olarak sunulmuştur.

¹ Hacettepe Üniversitesi, Prof. Dr., Emekli, e-mail:korkutfidan@yahoo.com

² Hacettepe Üniversitesi, Uzman psikolojik danışman

³ Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Uzman psikolojik danışman

⁴ Hacettepe Üniversitesi, Uzman psikolojik danışman

⁵ Türk Silahlı Kuvvetleri, Uzman psikolojik danışman

faktörlere ek olarak, politik, ekonomik, yasal ve sisteme ilişkin özellikler (ülkenin yönetim biçimi, ekonomik yapısı, yasalar vb.) ve şans (sağlık koşulları, doğal olaylar vb.) etmenlerine değinmektedir.

Meslek seçiminde cinsiyetin etkisi konusunda pek çok çalışmaya rastlanmaktadır. Son zamanlarda üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada Frolian (2010), kadınların geleneksel olan mesleklere (1/3); erkeklerin ise geleneksel olmayan mesleklere daha çok (3/1) yöneldiklerini bulmuştur. Edwards ve Quinter (2011) ise meslek seçiminde cinsiyet değişkeninin dolaylı etkisi olduğunu belirtse de araştırmalarında meslek seçiminde erkekler için mesleki esnekliğin, kadınlar için mesleğin kendini geliştirme fırsatı ve yeteneklerini ortaya koyma şansının olmasının önemli olduğunu bulmuşlardır. Clutter (2010) bireyin meslek seçimi üzerinde en güçlü etkinin ailesi olduğunu belirtmiştir. Bireyin meslek seçimini etkileyen özellikler arasında ailenin ekonomik düzeyi önemli bir belirleyici gibi görülmektedir. Alt, orta ve üst ekonomik seviyeye mensup olan aileler, buldukları ekonomik duruma göre farklı beklentilere (beklenti zaten ileriye yönelik bir durumu ifade eder) sahiptirler. Schoon ve Parsons (2002) da, ailelerin sosyal sınıflarının, çocuklarının mesleki ve eğitsel isteklerini, ilgilerini etkilediğini ifade etmektedir. Türkiye’de yapılan çalışmalar, ailenin sosyo ekonomik düzeyine göre yapılan mesleki seçimin değiştiğini göstermektedir. Örneğin eğitim fakültelerine yönelenlerin orta sosyo ekonomik düzeye sahip oldukları bulunmuştur (Akbayır, 2003; Erden, 1995). Bahar (2002) da İİBF, eğitim fakültesi ve tıp fakültesi öğrencileri ile yaptığı araştırmasında benzer sonuçlara ulaşmış ve İİBF öğrencilerinin daha çok yüksek sosyo ekonomik düzeyden geldiğini bulmuştur. Öğrencilerin eğitsel ve mesleki tercihlerinin, isteklerinin çevrelerindeki önem verdikleri kişilerin, özellikle de ebeveynlerinin algıları doğrultusunda şekillendiği (Reay, 2001) ve anne eğitim düzeyinin çocukların sağlıklı kararlar vermelerinde babalara göre daha fazla etkisinin olduğu (Leigh, 1998) düşüncesinden hareketle ebeveynlerin eğitim durumu ile öğrencilerin mesleki tercihleri arasında bir bağ olduğu söylenebilir. Nitekim Türkiye’de yapılan çalışmalar da bu ilişkiyi göstermektedir (Akbayır, 2003; Bahar, 2002; Erden, 1995).

Mezun olunan lise, üniversitede devam edilecek bölümün seçimini etkilemektedir. Ayık, Özdemir ve Yavuz (2007) üniversite öğrencileri ile yaptıkları araştırmada fen lisesi mezunlarının daha çok tıp, diş ve eczacılık fakültelerine; genel lise mezunlarının ise ağırlıklı olarak fen-edebiyat fakültesi, eğitim fakültesi ve iktisadi ve idari bilimler fakültelerine girdiklerini saptamışlardır. Aynı çalışmada, ziraat fakültesini kazanan öğrencilerin büyük oranda meslek liselerinden geldikleri tespit edilmiştir. Bu bulgular, lise türünün bir fakültenin kazanılmasında önemli bir etmen olduğunu göstermektedir. Türkiye’de kamu ya da vakıf üniversitesinde okumak diğer ülkelerden daha farklı anlamlar içermektedir. Örneğin kamu üniversitelerinde yer alan bölümler, vakıf üniversitelerine göre daha yüksek puanlar gerektirmektedir (ÖSYM, 2012a). Öte yandan vakıf üniversitelerinde okumak, aileye ekonomik olarak daha fazla yük getiricidir. Bu açıdan bakıldığında öğrencilerin şu an okudukları üniversitenin kamu ya da vakıf üniversitesi olmasına göre de öğrencilerin bölüm seçme nedenleri arasında fark olabileceği düşünülmüştür.

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin bölüm seçimlerini etkileyen etmenlerin, cinsiyet, öğrenim gördükleri üniversitenin kamu ya da vakıf üniversitesi olması, mezun oldukları lise türü, anne ve babalarının eğitim düzeyi değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı sorularına yanıt aramaktır. Ayrıca aynı değişkenlere göre öğrencilerin okudukları bölümden memnuniyetlerinin değişip değişmediği sorusuna da yanıt aranmıştır. Bu araştırma ile üniversite öğrencilerinin bölüm, dolayısıyla meslek seçimlerini etkileyen farklı etmenlerin ortaya konulabileceği ve sonuçların okullarda çalışan psikolojik danışmanlara mesleki rehberlik/ kariyer psikolojik danışmanlığı yaparken yol gösterebileceği düşünülmektedir.

Yöntem

Bu araştırma, tarama yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcıları, araştırmada kullanılan ölçme aracı ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Katılımcılar

Katılımcılara ulaşmak için elverişli uygun örneklem (convenience sampling) tekniği (Teddlie ve Yu, 2007) kullanılmıştır. Bu amaçla araştırma kapsamında araştırmacılar tarafından, 2009-2010 öğretim yılı bahar ve 2010-2011 öğretim yılı güz döneminde öğrenimine devam eden, 10 kamu, 3 vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 13 üniversiteden sosyal bilimler ve fen bilimleri ile ilgili fakültelerin farklı bölümlerinde okumakta olan 869 öğrenciye ulaşılmıştır. Tablo 1’de katılımcıların cinsiyet, okunan üniversite, mezun olunan lise türü, annenin ve babanın eğitimleri değişkenlerine göre dağılımları verilmektedir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Değişken	Grup	Frekans	Yüzdeler %	
Cinsiyet	Erkek	385	44.2	
Üniversite	Kız	484	55.8	
	Kamu	663	76.6	
	Vakıf	206	23.4	
Mezun olunan lise	Genel	395	45.5	
Anne eğitim	Meslek	91	10.5	
	Anadolu/fen	378	43.5	
	İşaretlemeyen	5	0.5	
	Okur-yazar	95	10.9	
	İlköğretim	430	49.5	
Baba eğitim	Ortaöğretim	270	31.1	
	Yüksek öğretim	63	7.2	
	İşaretlemeyen	11	1.3	
	Okur-yazar	31	3.6	
	İlköğretim	290	33.3	
Baba eğitim	Ortaöğretim	408	47	
	Yüksek öğretim	134	15.4	
	İşaretlemeyen	6	0.7	

Veri toplama aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak, konuya ilişkin bir ölçeğin olmaması nedeniyle test dışı bir teknik olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen Bölüm Seçimini Etkileyen Faktörler Anketi (BSEFA) kullanılmıştır. Anket geliştirilirken Büyüköztürk (2005) tarafından önerilen dört aşama dikkate alınmıştır. Problemin, bireylerin meslek seçimlerini etkileyen etmenler olarak tanımlanmasından sonra, bu etmenlerin Korkut-Owen (2008) tarafından yapılan ayrımı dikkate alınarak maddeler yazılmıştır. Taslak formda maddeler, demografik sorular, üniversitedeki bölümünü seçmesinde neden olabilecek değişkenlere ilişkin maddeler ve bölümden memnuniyetin belirlenmesine yönelik maddeler biçiminde üç grupta toplanmıştır. Taslak formadaki anket maddeleri bir ölçme uzmanı ve kariyer danışmanlığı dersi almış olan 4 yüksek lisans öğrencisi tarafından incelenmiştir. Böylece anketin kapsam ve yüzeysel geçerlik sağlanmaya çalışılmıştır. Alınan geri bildirimler doğrultusunda araştırma ekibi tarafından binişik görünen bazı ifadeler çıkarılması gibi gerekli düzenlemeler yapılarak anket ön uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Ön uygulamada anket, önce üniversite öğrencisi olan 11 öğrenciye uygulanmış ve sonuçta maddelerinin anlaşılabilir ve amaca uygun olduğu görülmüştür. Bunun üzerine ana uygulamaya geçilmesine karar verilmiştir. BSEFA, “Demografik özellikler”, “Bölümü seçme nedenleri” ve “Üniversite/bölümden memnuniyet düzeyi” olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, katılımcıların cinsiyeti, öğrenim gördüğü üniversite (kamu, vakıf), mezun olduğu lise türü (genel, meslek ve Anadolu/fen lisesi), anne ve baba eğitim düzeyi (okur-yazar, ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretim) olmak üzere beş madde yer almaktadır. İkinci bölümde, öğrencilerin bölümlerini seçme nedenleri ile ilgili maddelere yer verilmiştir. Bu bölüm, ‘evet’ ve ‘hayır’ biçiminde yanıtlanan, meslek seçimini etkileyen etmenleri bireysel (Örneğin, mesleğe olan ilgin nedeniyle), sosyal (Örneğin, anne/babamın tavsiye/yönlendirmesi nedeniyle), sistemik (Örneğin, iş bulma olanağının yüksek olması nedeniyle) ve şans (Örneğin, üniversite sınavına girdiğim sene sınavın zor olması nedeniyle) olmak üzere dört farklı boyut içeren toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Üçüncü bölümde ise öğrencilerin üniversiteleri ve bölümlerinden memnuniyet düzeyleri ile ilgili bilgi toplamak amaçlanmıştır. Bu bölümde ‘memnun değilim’, ‘kısmen memnunum’, ‘memnunum’ biçiminde üçlü derecelendirmeyi gerektiren ‘Ders programının içeriğinden’, ‘Bölümün sağladığı iş olanaklarından’, ‘Üniversitenin sağladığı sosyal ve kültürel olanaklardan’ gibi toplam yedi madde yer almaktadır.

Verilerin çözümlenmesi

Anket verileri SPSS 15.0 ile analiz edilmiştir. İstatistiksel değerlendirmede betimsel istatistik kullanılmış, maddelere verilen cevapların frekansları ve yüzdelik değerleri hesaplanmıştır. Dağılımlar arasındaki farklılığın anlamlılığı “Ki Kare Testi” yöntemi ile analiz edilmiştir.

Bulgular

Bu kısımda, önce öğrencilerin okudukları bölümü seçme nedenleri ve okudukları bölümden/üniversiteden memnuniyetleri ile bilgilerin dağılımı sunulmuştur. Ardından sırası ile cinsiyet, öğrenim gördükleri

üniversitenin türü, mezun oldukları lise türü, anne ve babalarının eğitim düzeyi değişkenlerine göre bölümü seçme nedenlerinin ve bölümden memnuniyetlerinin değişip değişmediğine ilişkin bulgular verilmiştir.

Genel bulgular

Öğrencilerin okudukları bölümü seçmeleri ile ilgili olarak verilen 25 neden, en fazla işaretlenenden en az işaretlenene doğru Tablo 2' de verildiği biçimde sıralanmaktadır.

Tablo 2. Öğrencilerin Okudukları Bölümü Seçme Nedenleri ile ilgili Genel Bulgular

Nedenler	Frekans	Yüzde
Mesleğe olan ilgim	488	56.9
Üniversiteye giriş sınav puanımın bu bölüme yetmesi	405	46.6
Bu alanın benim kişilik özelliklerime uygun olduğunu düşünmem	404	46.6
İş bulma olanağının yüksek olması	360	41.4
Gelecekle ilgili amaçlarıma uygun olması	331	38.1
Geçmişte bu alanda çalışan kişilerden etkilenmem	280	32.7
İyi bir kazanç sağlayabileceğini düşünmem	278	32
Prestijli bir meslek olması	269	30.9
Lisedeki alan tercihim	266	30.6
Mesleğe olan yeteneğim	259	29.8
Cinsiyetime uygun olması	233	26.8
Alanın kendimi geliştirmeme olanak tanınması	229	26.3
Anne/babamın tavsiye/yönlendirmesi	203	23.4
Öğretmenlerimin yönlendirmesi	198	22.7
Okul psikolojik danışmanı/rehber öğretmenimin yönlendirmesi	157	18
Bu üniversitenin ailemle yaşadığım yere yakın olması	144	15.6
Meslekte yükselme olanaklarının fazla olması	132	15.1
Aile dostlarımızın tavsiye/yönlendirmesi	120	13.8
Bu şehirde yaşamının cazip gelmesi	114	13.1
Diğer akrabalarımın tavsiye/yönlendirmesi	107	11.1
Arkadaşlarımla tavsiye/yönlendirmesi	86	9.9
Üniversitenin eğitsel, sosyal ve kültürel olanakları	80	9.2
Üniversitenin popülerliği	67	7.7
Üniversite sınavına girdiğim sene sınavın zor olması	53	6.1

Tablodan da izleneceği gibi en çok işaretlenen nedenlerin başında mesleğe duyulan ilgi gelmektedir. Ardından üniversiteye giriş sınavında alınan puanın bu bölüme yetmesi, alanın öğrencinin kişiliğine uygun olması, iş bulma olanağının yüksekliği gibi bireysel ve sitemik etmenlerle ilgili maddeler gelmektedir. En az işaretlenenler ise üniversitenin eğitsel, sosyal ve kültürel olanakları, popülerliği ve üniversiteye giriş sınavının zorluğu seçenekleridir.

Öğrencilerin okudukları üniversiteden/bölümden memnuniyetleri ile ilgili maddelere verdikleri yanıtların frekansları ve yüzdeleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3 : Bölümden Memnuniyet ile ilgili Genel Bulgular

Maddeler	Memnun değilim		Kısmen memnunum		Memnunum	
	f	%	f	%	f	%
Bu bölümde okumaktan	80	9.3	250	28.7	539	62
Öğretim elemanlarının yeterliklerinden	117	13.5	374	43	378	43.5
Ders programının içeriğinden	220	25.3	418	48.1	231	26.6
Bölümün sağladığı iş olanaklarından	168	19.3	271	31.2	430	49.5
Bu üniversitede okumaktan	187	21.5	383	44.1	299	34.4
Üniversitenin fiziksel olanaklarından	286	32.9	387	44.3	216	24.8
Üniversitenin, sosyal ve kültürel olanaklarından	399	45.9	314	36.1	176	20

Tablodaki frekanslara ve yüzdelerine bakıldığında öğrencilerin bölümlerinden memnun olma oranları, ders programlarının içeriği dışında, diğer seçeneklerden daha yüksek görünmektedir. Öğrencilerin üniversiteden memnuniyetleri ise kısmen memnunum ya da memnun değilim seçeneklerine yığılma göstermektedir.

Cinsiyete ilişkin bulgular

Cinsiyetler arasında, meslek seçimini etkileyen, etmenler açısından bazı maddelerde anlamlı farklar bulunmuştur. Tablo 4’te bu sonuçlar sunulmaktadır.

Tablo 4. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Bölümlerini Seçme Nedenleri

Maddeler	Cinsiyet	f	%	X^2	SD	p
1. Mesleğe yönelik ilgi	E	231	60,16	6,561	2	0,038
	K	254	52,37			
4. Bu alanda çalışan kişilerden etkilenme	E	138	35,94	6,015	2	0,049
	K	141	29,07			
6. Üniversite puanının okunan bölüme yetmesi	E	164	42,71	4,199	1	0,040
	K	241	49,69			
7. Alanın cinsiyete uygunluğu	E	58	15,10	48,064	1	0,000
	K	175	36,08			
10. Anne ve babanın yönlendirmesi	E	74	19,27	6,091	1	0,014
	K	128	26,39			
17. İyi bir kazanç sağlaması	E	147	38,28	12,037	1	0,001
	K	132	27,22			
19. Lisede yapılan alan tercihi	E	103	26,82	4,646	1	0,031
	K	163	33,61			

Tablo 4’te sunulduğu gibi cinsiyetler arasında, meslek seçimini etkileyen bireysel etmenler açısından bazı maddelerde anlamlı farklar bulunmuştur. Sonuçlara bakıldığında erkeklerin bölümü seçerken ilgilerinden ve geçmişte bu alandan çalışan kişilerden etkilenmelerinin kız öğrencilerden daha fazla olduğu görülmektedir. Sonuçlara göre kız öğrenciler için seçilen alanın cinsiyete uygunluğu erkeklerden daha önemlidir ve kız öğrenciler bölüm seçme konusunda ailelerinden daha fazla etkilenmektedirler. Frekanslara ve yüzdelere bakıldığında kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre daha fazla oranda lisedeki alan seçimleri nedeniyle şu an okudukları bölümü seçtikleri anlaşılmaktadır. Erkek öğrencilerin alan seçiminde bölümün iyi kazanç getirici işler sağlaması kız öğrencilere göre daha önemli görünmektedir. Öğrencilerin cinsiyetleri açısından bölümlerinden/üniversitelerinden memnuniyet düzeyleri incelendiğinde; bölümün sağladığı iş olanaklarından (χ^2 : 6.78, $p < .03$) ve okunan üniversitenin genel özellikleri (χ^2 : 6.11, $p < .047$) açısından cinsiyetler arasında anlamlı farklar olduğu bulunmuştur. Bölümün sağladığı iş olanaklarından kız öğrenciler erkek öğrencilerden daha fazla memnun görünmektedirler.

Devam edilen üniversiteye göre bulgular

Devam edilen üniversitenin kamu ya da vakıf üniversitesi olmasına göre, meslek seçimini etkileyen etmenler açısından fark olup olmadığına ilişkin yirmi beş maddenin on ikisinde anlamlı fark bulunmuştur. Konuyla ilgili bulgular Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Devam Edilen Üniversiteye Göre Öğrencilerin Bölümlerini Seçme Nedenleri

Maddeler	Üniversite	f	%	X^2	SD	p
1. Mesleğe yönelik ilgi	K	352	52,85	10,491	2	0,005
	V	133	65,52			
2. Meslekle ilgili yetenek	K	178	26,73	12,214	2	0,002
	V	80	39,41			
5. Kişiliğe uygunluk	K	286	42,94	14,421	1	0,000
	V	118	58,13			
6. Üniversite puanının okuduğu bölüme yetmesi	K	340	51,05	22,644	1	0,000
	V	65	32,02			
10. Anne ve babanın yönlendirmesi			21,32	5,914	1	0,015

	K	142				
	V	60	29,56			
16. Prestijli bir meslek olması	K	176	26,43	28,707	1	0,000
	V	94	46,31			
17. İyi kazanç sağlaması	K	183	27,48	28,018	1	0,000
	V	96	47,29			
18. Gelecekteki amaçlara uygunluk	K	240	36,04	5,680	1	0,017
	V	92	45,32			
19. Lisede yapılan alan tercihi	K	228	34,23	17,632	1	0,000
	V	38	18,72			
20. İş bulma olasılığının yüksekliği	K	264	39,64	4,249	1	0,039
	V	97	47,78			
21. İşte yükselme şansının fazlalığı	K	76	11,41	33,342	1	0,000
	V	57	28,08			
22. Alanın bireysel gelişime fırsat vermesi	K	159	23,87	9,022	1	0,003
	V	70	34,48			

Tablo 5'te görüldüğü gibi, öğrencilerin okudukları üniversitenin kamu ya da vakıf üniversitesi olmasına göre bireysel etmenlerden mesleğe yönelik ilgi, meslekle ilgili yetenek, kişiliğe uygunluk, üniversitedeki bölümü seçmede üniversite puanının okuduğu bölüme yetmesi, gelecekteki amaçlara uygunluk ve alanın bireysel gelişime fırsat vermesi açılarından öğrenciler aralarında anlamlı farklar bulunmuştur. Frekans ve yüzdelere bakıldığında, üniversite puanının okuduğu bölüme yetmesi maddesi dışında, anlamlı fark çıkan maddelerin vakıf üniversitesinde okuyanların lehine olduğu görülmektedir. Üniversite puanının okuduğu bölüme yetmesi seçeneği ise kamu üniversitelerinde okuyanlar tarafından daha yüksek oranda işaretlenmiştir. Dolayısıyla vakıf üniversitelerinde okuyanların, kamu üniversitesinde okuyanlara göre bazı bireysel özelliklerini dikkate alarak bölüm seçtikleri görülmektedir. Meslek seçiminde sosyal etmenlerden olan ailenin etkisi ile ilgili sonuçlar vakıf öğrencilerinin bölüm seçme konusunda ailelerinden daha fazla etkilendikleri doğrultusundadır. Meslek seçiminde sistemik etmenlerden olan mesleğin prestijli bir meslek olması, iyi bir kazanç getirebilmesi olasılığı, lisede yapılan alan tercihi, iş bulma olasılığının yüksekliği ve işte yükselme şansının fazlalığı gibi maddeler açısından da vakıf üniversitesi lehine anlamlı farklar bulunmuştur.

Öğrencilerin okudukları üniversitelere göre bölümlerinden/üniversitelerinden memnuniyet düzeyleri incelendiğinde; bölümün sağladığı iş olanaklarından (χ^2 : 26.83, $p < .0001$) ve okunan üniversitenin fiziksel özellikleri (χ^2 : 18.33, $p < .0001$) açısından anlamlı farklar olduğu bulunmuştur. Vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerin ise bölümün sağladığı iş olanaklarından ve okunan üniversitenin fiziksel özelliklerinden daha fazla memnun oldukları görülmektedir.

Mezun olan lise türüne ilişkin bulgular

Öğrenciler arasında, mezun oldukları genel (G), meslek (M) ve Anadolu/fen lisesi (A) liseye göre, meslek seçimini etkileyen etmenlere açısından bazı anlamlı farklar bulunmuştur. Sonuçlar Tablo 6'de verilmiştir.

Tablo 6. Mezun Olunan Liseye Göre Öğrencilerin Bölümlerini Seçme Nedenleri

Maddeler	Lise türü	f	%	X^2	SD	p
6. Üniversite puanının okuduğu bölüme yetmesi	G	190	48,10	18,780	3	0,000
	M	24	26,37			
	A	190	50,26			
16. Prestijli bir meslek olması	G	117	29,62	8,075	3	0,044
	M	19	20,88			

ÖĞRENCİLERİN BÖLÜM SEÇME NEDENLERİ

	A	133	35,19			
	G	108	27,34			
17. İyi kazanç sağlaması	M	20	21,98	18,686	3	0,000
	A	150	39,68			
	G	99	25,06			
19. Lisede yapılan alan tercihi	M	56	61,54	47,374	3	0,000
	A	110	29,10			

Tablo 6’da, öğrencilerin mezun oldukları liseye göre, meslek seçimini etkileyen etmenlere bakıldığında bireysel özellik açısından sadece üniversite puanının okuduğu bölüme yetmesi maddesinde anlamlı fark varken daha fazla sistemik özellikleri gösteren maddelerde anlamlı fark bulunmuştur. Bu maddeler, mesleğin prestijli bir meslek olması, bölümü seçmenin iyi kazanç getirmesi ve lisedeki alan seçimi maddeleridir. Meslek lisesinden mezun olanlar, lisedeki alan seçimi seçeneğini genel ve Anadolu/Fen lisesinden mezun olanlara göre daha fazla işaretlemişlerdir. Anadolu/Fen lisesi mezunları ise mesleğin prestijli bir meslek olması ve seçtiği bölümün iyi kazanç getirmesi seçeneklerini diğer lise mezunlarına kıyasla daha fazla işaretledikleri görülmektedir. Öte yandan öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre bölümlerinden/üniversitelerinden memnuniyet düzeyleri incelendiğinde hiçbir anlamlı fark bulunamamıştır.

Annelerin eğitim düzeyine ilişkin bulgular

Öğrencilerin annelerin okur-yazar (OY), ilköğretim (İÖ), ortaöğretim (OÖ) ve yüksek öğretim (YÖ) mezunu olmalarına göre bölüm seçme nedenleri incelendiğinde dokuz maddede anlamlı fark bulunmuştur. Sonuçlar Tablo 7’ de özetlenmiştir.

Tablo 7. Annelerin Eğitimine göre Öğrencilerin Bölümlerini Seçme Nedenleri

Maddeler	Anne eğitimi	f	%	X^2	SD	p
1. Mesleğe olan ilgi	OY	60	56,60	14,208	3	0,003
	İÖ	247	57,44			
	OÖ	133	49,26			
	YÖ	47	74,60			
4. Bu alanda çalışan kişilerden etkilenme	OY	42	39,62	15,106	6	0,019
	İÖ	139	32,33			
	OÖ	70	25,93			
	YÖ	29	46,03			
6. Üniversite puanının okuduğu bölüme yetmesi	OY	52	49,06	9,956	3	0,019
	İÖ	195	45,35			
	OÖ	139	51,48			
	YÖ	19	30,16			
13. Arkadaşların yönlendirmesi	OY	20	18,87	11,599	3	0,009
	İÖ	36	8,37			
	OÖ	26	9,63			
	YÖ	4	6,35			
16. Prestijli bir meslek olması	OY	34	32,08	15,117	3	0,002
	İÖ	128	29,77			
	OÖ	75	27,78			
	YÖ	33	52,38			
17. İyi kazanç sağlaması	OY	34	32,08	13,860	3	0,003
	İÖ	117	27,21			

	OÖ	98	36,30			
	YÖ	30	47,62			
	OY	55	51,89			
20. İş bulma olasılığının yüksekliği	İÖ	180	41,86	9,632	3	0,022
	OÖ	96	35,56			
	YÖ	30	47,62			
	OY	19	17,92			
21. İşte yükselme şansının fazlalığı	İÖ	52	12,09	14,787	3	0,002
	OÖ	43	15,93			
	YÖ	19	30,16			
	OY	33	31,13			
22. Alanın bireysel gelişime fırsat vermesi	İÖ	105	24,42	11,895	3	0,008
	OÖ	64	23,70			
	YÖ	27	42,86			

Tablo 7'ye bakıldığında öğrenciler arasında bireysel etmenlerden olan mesleğe yönelik ilgi, geçmişte bu alanda çalışan kişilerden etkilenme, üniversite puanının okuduğu bölüme yetmesi, alanın kendini geliştirmesine olanak sağlaması maddelerinin işaretlenmesi, annelerinin eğitimlerine göre farklılık göstermektedir. Ortaöğretim mezunu olan annelere sahip öğrenciler için ise bireysel etmenlerden olan üniversite puanının okuduğu bölüme yetmesi seçeneği daha fazla işaretlenmiştir. Ayrıca sosyal etmenlerden olan arkadaşların yönlendirmesiyle alanı seçme maddesinin işaretlenmesinde annelerinin eğitimlerine göre farklılık göstermektedir. Söz konusu seçeneklerin eğitim durumu okuryazar olan annelere sahip öğrencilerin daha fazla işaretledikleri görülmektedir. Sistemik olan mesleğin prestijli bir meslek olması, bölümü seçmenin iyi kazanç getirmesi, iş bulma olasılığının yüksekliği ve işte yükselme şansının fazlalığı gibi maddeler arasında annenin eğitimine göre anlamlı fark bulunmuştur.

Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri açısından bölümlerinden/üniversitelerinden memnuniyet düzeyleri incelendiğinde, bölümle ilgili olarak; okuduğu bölümde bulunmaktan (χ^2 : 16.72, $p < .01$); öğretim elemanlarından (χ^2 : 16.50, $p < .01$) bölümün sağladığı iş olanaklarından (χ^2 : 18.10, $p < .006$) memnun olma konusunda ve üniversiteyle ilgili üniversitenin fiziksel (χ^2 : 20.80, $p < .002$) ve sosyal/kültürel olanaklarından (χ^2 : 18.55, $p < .029$) memnun olma konusunda annelerinin eğitim düzeylerine anlamlı fark bulunmaktadır. Yüksek öğretim mezunu olan annelere sahip olan öğrencilerin bölümle ilgili etmenlerden “okuduğu bölümde bulunmaktan”, “öğretim elemanlarının yeterliklerinden” seçenekleri ile üniversite ile ilgili etmenlerden ise “şu an buldukları üniversitede okumaktan” ve “üniversitenin fiziksel ve sosyal/kültürel olanaklarından” memnuniyet düzeyinin belirtildiği seçenekler daha fazla işaretlenmiştir. “Bölümün sağladığı iş olanaklarından memnun olma” seçeneği ise ortaöğretim mezunu olan annelere sahip öğrenciler tarafından daha önemli görülmüştür. Öte yandan öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri açısından bölümlerinden/üniversitelerinden memnun olmama düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde, ortaöğretim mezunu annelere sahip öğrenciler bölümle ilgili etmenlerden olan okuduğu bölümden memnun değildir.

Babaların eğitimine ilişkin bulgular

Öğrencilerin babalarının okur-yazar (OY), ilköğretim (İÖ), ortaöğretim (OÖ) ve yüksek öğretim (YÖ) mezunu olmalarına göre bölüm seçme nedenleri incelendiğinde beş maddede anlamlı farklar bulunmuştur. Sonuçlar Tablo 8'de özetlenmiştir

Tablo 8. Babaların Eğitimine göre Öğrencilerin Bölümlerini Seçme Nedenleri

Maddeler	Baba eğitimi	f	%	X^2	SD	p
	OY	16	43,24			
1. Mesleğe olan ilgi	İÖ	168	57,93	19,124	3	0,000
	OÖ	208	50,98			
	YÖ	95	70,90			
	OY	12	32,43			
5. Kişilik özelliklerine uygunluk	İÖ	123	42,41	13,247	3	0,004
	OÖ	190	46,57			

ÖĞRENCİLERİN BÖLÜM SEÇME NEDENLERİ

	YÖ	79	58,96			
	OY	9	24,32			
16. Prestijli bir meslek olması	İÖ	81	27,93	15,879	3	0,001
	OÖ	119	29,17			
	YÖ	61	45,52			
	OY	14	37,84			
18. Gelecekle ilgili amaçlara uygunluk	İÖ	115	39,66	15,250	3	0,002
	OÖ	134	32,84			
	YÖ	69	51,49			
	OY	4	10,81			
21. İşte yükselme şansının fazlalığı	İÖ	41	14,14	9,269	3	0,026
	OÖ	56	13,73			
	YÖ	32	23,88			

Tablo 8 incelendiğinde öğrenciler arasında, mesleki seçimlerini etkileyen bireysel etmenlerden olan mesleğe yönelik ilgi, kişilik özelliklerine uyması ve gelecekle ilgili amaçlara uygun olması, maddelerinde babalarının eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunduğu görülmektedir. Sözü edilen seçeneklerin yüksek öğretim mezunu olan babalara sahip öğrenciler tarafından daha fazla işaretledikleri görülmüştür. Sistemik olan mesleğin prestijli bir meslek olması ve işte yükselme şansının fazlalığı gibi maddeler arasında babanın eğitimine göre anlamlı farklar bulunmuştur. Bireysel etmenlerdeki bulguyla benzer şekilde, belirtilen seçeneklerin yüksek öğretim mezunu olan babalara sahip öğrenciler açısından daha önemli bulunmuştur.

Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri açısından bölümlerinden/üniversitelerinden memnuniyet düzeyleri incelendiğinde, bölümle ilgili olarak; okuduğu bölümde bulunmaktan (χ^2 : 14.15, $p < .028$) ve öğretim elemanlarından (χ^2 : 15.45, $p < .017$) memnun olma konusunda babalarının eğitim düzeylerine anlamlı fark bulunmaktadır. Okuryazar ve orta öğretimden mezun olan babalara sahip öğrencilerin bölümle ilgili etmenlerden olan şu an bulunduğu bölümde okumaktan ve öğretim elemanlarının yeterliklerinden memnun olmama seçeneğini daha fazla işaretledikleri görülmüştür.

Tartışma ve Yorum

Bu bölümde, araştırma sonucunda elde edilen bulguların tartışma ve yorumlarına yer verilmiştir. Bulgular, bir önceki bölümünde verilen sıra ile tartışılmıştır.

Genel bulgulara ilişkin tartışma ve yorumlar: Öğrencilerin okudukları bölümü seçme nedenleri arasında ilk dört nedenin alana duyulan ilgi, alınan puanın bu bölüme yetmesi; alanın kişilik özelliklerine uygunluğu, iş bulma olanağının yüksekliği biçiminde yer alması, seçme nedenleri arasında en fazla bireysel ve sistemik etmenlerin yer aldığı anlamına gelmektedir. Sosyal etmenlerin onuncu sıradan sonra yoğunlaştığı ve en sonda da şans etmeninin bir neden olarak yer aldığı görülmektedir. Literatür incelendiğinde benzer araştırma bulgularına rastlanmaktadır. Araştırmaların daha çok eğitim fakültelerine bağlı bölümler ve hemşirelik bölümlerinde yapıldığı görülmektedir. Erdoğan, Şanlı ve Bekir'in (2005) eğitim fakültesi öğrencileri ile yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin nerdeyse yarısına yakınının öğretmenliğin ideallerindeki meslek olduğunu belirttikleri bulunmuştur. Bu sonuç, bu grubun, kişisel bir etmen nedeniyle bu alanı seçtiklerine işaret etmektedir. Ardından daha çok sistemik ve sosyal özellikleri olan sınav sisteminin istediği fakültede eğitim almasına izin vermemesi, puanlarının bu fakülteye yetmesi, dersane öğretmeninin yönlendirmesi, ailesinin istemesi, öğretmenlikte istihdam sorununun olmaması gibi nedenleri sıralamışlardır. Kişisel etmenlerden ilgi duyma ise yüzde dört gibi oldukça küçük bir oranda işaretlenmiştir. Özsoy, Özsoy, Özkara ve Memiş (2010) tarafından gerçekleştirilen benzer bir çalışmanın bulgularına göre; öğretmen adaylarının yarısından fazlası bölümü seçme nedenini puanlarının bu bölüme yetmesi olarak göstermektedir. Benzer olarak Hacıömeroğlu ve Taşkın (2010)'ın fen bilgisi öğretmen adaylarıyla yaptıkları çalışmada da öğrencilerin çoğunun, aldıkları puanlar sebebiyle bu mesleği tercih ettikleri görülmüştür. Bu da sistemik nedenlerin en belirleyici unsur olarak algılandığını göstermektedir. Tataroğlu, Özgen ve Alkan (2011) tarafından matematik öğretmenliği bölümünü kazanan öğretmen adayları ile yapılan çalışmada öğretmen adaylarının nerdeyse yarısının bu bölümü alana duydukları ilgi nedeniyle, yaklaşık beşte birinin puanları diğer tercihlerine yetmediği için seçtikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Hemşirelik bölümünde okuyan öğrencilerle Tunç, Akansel ve Özdemir (2007) tarafından yapılan bir araştırmada öğrencilerin üçte birinin sosyal bir etmen olan yakın çevre ve aileleri tarafından mesleğe yönlendirildikleri; Kızıgüt ve Ergül'ün (2011) gerçekleştirdikleri benzer bir çalışmada öğrencilerin ağırlıklı olarak alanı iş bulma kolaylığı nedeniyle bu alanı seçtikleri bulgusu elde edilmiştir. Bölüm seçme konusunda yapılan çalışmalarda sistemik nedenlerin ağırlıklı olarak vurgulandığı, ardından bireysel etmenlerin geldiği görülmektedir. Sosyal etmenler daha sonra vurgulanmaktadır. Bu çalışmada da elde edilen sonuçlar bu doğrultudadır. Diğer çalışmalarda yer almasa da şans etmeni bu çalışmada % 6'lık oranda meslek seçimini etkileyen bir etmen olarak bulunmuştur. Bu da yaklaşık her on yedi öğrenciden birisinin şans etmeni nedeniyle bu bölümde oldukları anlamına gelmektedir.

Öğrencilerin okudukları bölümden/üniversiteden memnuniyetleri ile sonuçlara genel olarak bakıldığında öğrencilerin çoğunun okudukları üniversiteden ve bölümden memnun oldukları görülmektedir. Öte yandan memnun olmama oranlarının da dikkate alınması gerekmektedir. Örneğin ders programlarının içeriğinden memnun olmama dörtte bir oranında iken, üniversitenin fiziksel olanaklarından memnun olmama üçte bir; üniversitenin sağladığı sosyal ve kültürel olanaklardan memnun olmama ise ikide bir oranında görünmektedir. Bölüm memnuniyetine yönelik olarak eğitim fakültesi öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin % 40'dan fazlasının okudukları üniversiteden/fakülteden hiç memnun olmadıkları; sadece beşte birisinin memnun oldukları sonucu elde edilmiştir (Erdoğan, Şanlı ve Bekir, 2005). Aynı çalışmada öğrencilerin yarısından biraz fazlası öğretim üyelerinin mesleki bilgilerini yeterli bulurken; onda altısının ders ve sınav programlarını, yarısının ise sosyal ve kültürel etkinlikleri yetersiz buldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlarla bu araştırmanın sonuçları arasında bazı konularda paralellik varken bazı konularda farklılıklar göze çarpmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde bu araştırmadaki öğrencilerin çoğunun Erdoğan ve arkadaşlarının (2005) yaptıkları çalışmadan farklı olarak okudukları üniversiteden ve bölümden memnun oldukları görülmektedir. Öte yandan üniversitenin sosyal ve kültürel olanaklarından memnuniyet konusunda araştırma sonuçları paralellik gösterirken, ders programlarının içeriğinden memnun olmama bu çalışmada daha yüksek görünmektedir. Bu kavram öğrenci memnuniyeti ile yakından ilgili görülmektedir. Bu konuda yapılan çalışmalar da üniversite öğrencilerinin üniversitenin fiziksel koşullardan (Altaş, 2006), üniversitedeki akademik hizmetlerden ve ilişkilerden (Ekinci ve Burgaz, 2007) memnun olmadıkları sonucu ortaya konmuştur.

Cinsiyete ilişkin bulguların tartışma ve yorumu: Bu çalışmada öğrencilerin cinsiyetlerine göre üniversitede okudukları bölümü seçim nedenlerinin farklı olduğu bulunmuştur. Bu anlamda kız öğrencilerin, seçilen bölümün cinsiyete uygunluğuna önem verdikleri ve erkek öğrencilere göre bölüm seçme konusunda ailelerinden daha fazla etkilendikleri bulunmuştur. Elde edilen bu bulgu Dick ve Rallis'in (1991) kız öğrencilerin daha çok erkeklere özgü olduğu düşünülen mühendislik gibi teknik bilimlerde uzmanlaşmak istemediklerini ve verdikleri bu kararda ailelerinin ve öğretmenlerinin algılarının etkili olduğunu bulduğu araştırması ile paralellik göstermektedir. Bunun yanında araştırma sonucunda bölümün sağladığı iş olanaklarından kız öğrencilerin, erkek öğrencilerden daha fazla memnun oldukları bulgusuna da erişilmiştir. Bu durum, kız öğrencilerin meslek seçimi sürecinde ailelerinin ve öğretmenlerinin bakış açılarından daha fazla etkilenmeleri nedeniyle meslek seçimi konusunda onlarla fikir alışverişinde buldukları ve böylece verdikleri karardan daha memnun olmaları biçiminde açıklanabilir. Bunun yanı sıra erkek öğrencilerin alan seçiminde bölümün iyi kazanç getirici işler sağlaması kız öğrencilere göre daha önemli görünmektedir. Bu durum kültürel cinsiyet rolleri ile açıklanabilir.

Bu araştırmada kız öğrencilerin, bölümlerini seçerken erkek öğrencilere kıyasla daha fazla mesleğe ilişkin ilgilerine önem verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Geleneksel bakış açısına göre işler "erkek işi" ve "kadın işi" olmak üzere ikiye ayrılmıştır ve kadınlar, sıklıkla bu bakış açısı ile iş yaşamına ilişkin fikir ve tercihlerini belirlemektedir (Kumaş ve Fidan, 2005). Bu anlamda bu araştırmada elde edilen bulgu, kız öğrencilerin geleneksel bakış açısından farklı biçimde meslek seçimlerine yönelme eğilimleri olduğu biçiminde yorumlanabilir. Başka bir ifadeyle, geçmişte mesleklerle ilgili yapılan seçimler daha çok toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin olarak belirlenirken şimdilerde ise kişilerin giderek seçecekleri mesleğe ilişkin var olan ilgilerini de göz önünde bulundurdıkları söylenebilir. Öğrencilerin seçtikleri bölümün geçmişte bu alanda çalışan kişilerden etkilenme durumuna ilişkin veriler, cinsiyet ve anne eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaştığını ortaya çıkarmıştır. Erkek öğrencilerin ve yüksek öğrenim mezunu olan annelere sahip öğrencilerin bu etmeni daha fazla işaretledikleri sonucuna varılmıştır. Bu araştırmada elde edilen erkek öğrencilerin seçtikleri bölümleri geçmişte bu alanda çalışan kişilerden etkilenerek seçtikleri bulgusu Arslan'ın (2002), erkek öğrencilerin mesleki eğilimlerinin "baba mesleğini sürdürme" yönünde olduğunu ifade ettiği bulgusu ile benzerlik göstermektedir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre iyi kazanç getireceği için bir alanı seçme erkekler için daha önemli görünmektedir. Bu da kültürel ve geleneksel olarak erkeklerineve gelir getirici olma rolleri ile ilgili olabilir. Frolian (2010) üniversite öğrencileri ile

yaptığı bir çalışmada öğrencilerin cinsiyet rolleri konusundaki basmakalıp inançlarının 30 yıl önceki çok benzediğini bulmuştur. Bu bulgu, mesleki rollere de genellenebilir.

Devam edilen üniversiteye ilişkin bulguların tartışma ve yorumu: Bu çalışmada öğrencilerin bölüm seçme nedenlerinde öğrenim gördükleri üniversite türüne göre farklılık bulunmuştur. Vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin, kamu üniversitesinde okuyanlara göre mesleğe yönelik ilgi, meslekle ilgili yetenek, kişiliğe uygunluk, gelecekteki amaçlara uygunluk, üniversite puanlarının okuduğu bölüme yetmesi ve alanın bireysel gelişime fırsat vermesi gibi bireysel etmenlere daha çok önem verdikleri görülmektedir. Bir başka ifade ile vakıf üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin bölüm seçerken kendi ilgi, yetenek, değer, kişilik özellikleri, amaç vb. özelliklerini değerlendirdikleri; kamu üniversitesinde öğrenim görenlerin ise üniversiteye giriş sınavı puanlarının yettiği bölümleri tercih ettikleri göze çarpmaktadır. Kuzgun (2004) bireylerin mesleklerini dolayısıyla da üniversitede öğrenim görecekleri bölümlerini seçerken üniversite puanlarını dikkate aldıklarını belirtmektedir. Bu durumun özellikle de kamu üniversitelerinde öğrenim gören öğrenciler için söz konusu olduğu söylenebilir. Kamu üniversitelerinde yer alan bölümlerin puanlarının bazı vakıf üniversitesinde yer alanların puanlarına oranla daha yüksek olduğu (ÖSYM, 2012a) düşünüldüğünde, özellikle de maddi açıdan vakıf üniversitesinin masraflarını karşılayamayacak düzeyde olan öğrenciler, bir sene daha hazırlanmamak ya da açıkta kalmamak için, girmek istedikleri bölümler yerine puanlarının yettiği bölümleri tercih etmektedirler. Bu da kamu üniversitesinde okuyan öğrencilerin seçimlerini daha çok sistemik nedenlere dayandırdıkları biçiminde yorumlanabilir. Bazı vakıf üniversitelerindeki bölümlerin puanlarının, kamu üniversitelerinden daha düşük olmasının da etkisiyle, bir vakıf üniversitesinde öğrenim görebilecek öğrenciler, öğrenim görecekleri bölümü seçerken kendi niteliklerine uygun olup olmamasını da dikkate alabilmektedirler. Bir çalışmada, vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin bölüm seçme konusunda ailelerinden daha fazla etkilendikleri bulunmuştur. Ailenin desteği meslek seçim sürecinde büyük bir önem arz etmektedir (Bozgeyikli, Doğan ve Işıklar, 2010; Köküsoy, 2008; Poll, 2003; Sürücü, 2005). Özellikle vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin kamu üniversitelerinde öğrenim görenlere oranla, ailelerinden daha fazla etkilenmeleri üyesi olunan ailenin ekonomik ve kültürel yapısı ile açıklanabilir. Bu duruma ilişkin ilgili araştırmalar incelendiğinde de vakıf üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin meslek seçimlerinde ailenin etkisinin olduğu görülmektedir (Sav, 2008). Bu anlamda meslek seçme sürecindeki bireyleri ailenin hem maddi durumu hem de meslekler hakkındaki bilgileri etkilemektedir. Dolayısıyla vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin kültürel ve ekonomik yapısı itibarıyla, meslek seçimlerini etkileyebilecek kişisel özellikleri ile ilgili olarak ailelerinin desteğini alabildikleri söylenebilir. Araştırmada, kamu üniversitelerinde okuyan öğrencilerin, bölüm seçimlerinde, lisede yaptıkları alan tercihlerini bir neden olarak daha fazla işaretledikleri görülmüştür. Öğrenciler, kamu üniversitelerinde mühendislik, hukuk gibi puanı yüksek bölümlerde öğrenim görebilme hayali ile puanlarının düşmemesi için alan tercihlerinin sınırladığı bölümlere yönelmektedirler. Bunun nedeni üniversiteye giriş sisteminin gerektirdiği kendi alanında yer alan bir mesleği tercih etmediği takdirde ağırlıklı orta öğretim puanı katsayısında bir düşüş olması gibi yasal durumlardır (ÖSYM, 2012b). Vakıf üniversitesinde okuyanların ise mesleğin prestijli bir meslek olması, iyi bir kazanç getirebilmesi olasılığı, iş bulma olasılığının yüksek ve işte yükselme şansının fazla olması seçeneklerine kamu üniversitesinde olanlara göre daha fazla önem verdikleri görülmektedir.

Bununla birlikte vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerin bölümün sağladığı iş olanaklarından ve okunan üniversitenin fiziksel özelliklerinden daha fazla memnun oldukları görülmektedir. Özellikle de kamu ve vakıf üniversitelerinin arasındaki farklar incelendiğinde, vakıf üniversitelerinin fiziki ortamı, yabancı dil eğitimleri, yurtdışı imkânları ve mezuniyet sonrası verdikleri kariyer desteği; kamu üniversitelerinin ise ders programının yapısının ve derslerin kronolojik sırasının avantajlarındanidir. Vakıf üniversiteleri, maddi olarak daha güçlü olmalarının da etkisiyle kamu üniversitelerinin veremediği bazı avantajları öğrencilere sağlayabilmektedir.

Mezun olunan lise türüne ilişkin bulguların tartışma ve yorumu: Araştırmanın bir diğer bulgusu ise öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre üniversitede okudukları bölümleri seçme nedenlerinin farklılaşmasıdır. Anadolu/fen lisesi mezunu olan öğrenciler, sistemik etmenlerden üniversite giriş sınavından alınan puanın bu bölüme yetmesi, prestijli bir meslek olması ve seçtikleri mesleğin ileride iyi bir kazanç sağlayabileceği etmenlerini daha fazla işaretlemişlerdir. Meslek lisesi mezunu olan öğrencilerlisedeki alan tercihi nedeniyle okudukları bölümleri seçtikleri maddesini; genel lise mezunu olan öğrenciler ise üniversite giriş sınavı sonucunun okuduğu bölüme yetmesi maddesini daha fazla işaretlemişlerdir. Bu etmenlerin hepsi sistemik etmenler grubunda yer almaktadırlar. Ayık, Özdemir ve Yavuz (2007) da yaptıkları çalışmada öğrencilerin fen lisesi ve genel liseden mezun olma durumlarına göre üniversitede seçtikleri bölümlerin farklılaştığını bulmuştur. Bu bulgular öğrencilerin mezun oldukları ya da

olacakları lise türüne göre meslek seçim nedenlerinin farklılaştığı bulgusunu destekler niteliktedir. Bu araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre mezun olunan lise türüne göre öğrencilerin üniversitede okudukları bölümlere ilişkin memnuniyet düzeyleri farklılaşmamaktadır.

Annenin eğitimine ilişkin bulguların tartışma ve yorumu: Bu çalışmada eğitim durumu okuyazar olan annelere sahip öğrenciler için bölüm seçerken arkadaşların yönlendirmesi ve iş bulma olasılığının yüksek olmasının önemli olduğu bulunmuştur. Ortaöğretim mezunu olan annelere sahip öğrenciler için üniversite puanının okuduğu bölüme yetmesi önemli bir etmenken, yüksek öğretim mezunu olan annelere sahip olan öğrenciler için mesleğe yönelik ilgi, mesleğin prestijli olması, geçmişte bu alanda çalışan kişilerden etkilenme, bölümden mezun olduktan sonra iyi kazanç elde etmesi ve alanın kendini geliştirmesine olanak sağlaması yönündeki etmenler daha fazla işaretlenmiştir. Elde edilen bulgular Krippne' nin (1963), öğrencilerin mesleki isteklerini, öğrencilerin anne ve babalarının eğitim ve mesleki durumlarından etkilenerek belirlediklerine ilişkin bulgusuyla paralellik göstermektedir (Akt., Whiston ve Keller, 2008). Benzer şekilde Young ve Friesen' nin (1992) yaptıkları çalışmada ebeveynlerin istemli ya da istemsiz olarak yaptıkları davranışlarla çocuklarının mesleki seçimlerine ilişkin amaçlarını ve ilgilerini etkiledikleri bulunmuştur. Sarıkaya ve Khorshid (2009), araştırmalarında annenin eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin meslekle ilgili görüşleri ve mesleklerin avantajlarının ön planda olması nedeniyle öğrencilerin bu meslekleri tercih etme oranının arttığını bulmuşlardır. Bu da bu çalışmanın öğrencilerin mesleğe ilişkin düşüncelerinin ve ilgilerinin alanda çalışan kişilerden etkilenme değişkeniyle ilişkili olduğu bulgusunu destekler niteliktedir.

Okunan üniversite/bölümden memnuniyet açısından bakıldığında anneleri yüksek öğretim mezunu olanların “öğretim elemanlarının yeterlikleri” ve “üniversitenin olanakları” gibi konularda daha memnun oldukları görülmektedirler. Bölümün sağladığı iş olanaklarından memnun olma seçeneği ise ortaöğretim mezunu olan annelere sahip öğrenciler tarafından daha fazla işaretlenmiştir. Bu durum, bölümün kolayca iş bulunmasını sağlaması olanağının, anneleri orta öğretim mezunu olanlarda daha önemli olduğunu göstermektedir. Dikkat çekici olan bir bulgu okuyazar annelere sahip öğrencilerin üniversitenin sosyal/kültürel olanaklarından memnun olmama seçeneğini anneleri diğer eğitim düzeylerine sahip öğrencilere kıyasla daha fazla işaretlemiş olmalarıdır. Bu durum annelerinin eğitim düzeyi düşük olan öğrencilerin kültürel ve sosyal yaşam için fırsatların daha çok üniversite tarafından sağlanmasını beklemleri ile açıklanabilir.

Babaların eğitimine ilişkin bulguların tartışma ve yorumu: **Bulgulara** göre farklı baba eğitim düzeyine sahip öğrencilerin bölüm seçimleri ve seçtikleri bölümlerden memnun olma düzeyleri de farklılaşmaktadır. Babaları yüksek öğretim mezunu olan öğrencilerin bölüm seçme nedenleri incelendiğinde, bireysel etmenlerden olan mesleğe yönelik ilgi, kişilik özelliklerine uyması ve gelecekle ilgili amaçlara uygun olması; sistemik olan etmenlerden mesleğin prestijli bir meslek olması ve işte yükselme şansının fazlalığı maddelerini diğer eğitim düzeylerindeki babalara sahip öğrencilere göre daha fazla işaretledikleri bulunmuştur. Dustmann (2004), eğitilmiş babaların, çocuklarının da eğitilmiş olmalarını istediklerini ve bu babalara sahip çocukların okul yaşamları sonrasında aldıkları kararlarda da babalarının eğitim durumunun önemli ve olumlu bir değişken olduğunu belirtmiştir. Dustmann'ın bu çalışmasından hareketle, öğrenciler gelecekte yapmak istedikleri meslekleri belirlerken ya da gelecekle ilgili amaçlar oluştururken babalarının eğitim durumuyla ilişkili olarak tercihlerde bulunabilirler. Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre, öğrencilerin babalarına eğitimlerine mesleki seçimlerinde ilgilerini dikkate almaları değiştiği doğrultusundadır. Bu anlamda Taylor, Haris ve Taylor'ın (2004) çocukların, ailelerinin arzuları yönünde mesleki seçimler yaptığını belirttiği çalışmasıyla paralellik göstermektedir. Başka bir deyişle, öğrencilerin mesleğe yönelik ilgileri, ebeveynlerinin istekleri doğrultusunda şekillenebilmektedir. Bu anlamda Marshall (2010), öğrencilerin mesleki tercihlerinin, mesleğin prestijli oluşundan ve toplumun o mesleğe ve iş dünyasına yüklediği anlamlardan etkilendiğini belirtmiştir. Bu anlamda ata erkil bir topluma sahip olan Türk kültüründeki ailelerde baba, baskın bir role sahiptir. Bu nedenle babaların prestijli meslekle ilgili görüşleri gençleri daha fazla etkilemiş olabilir. Bu çalışmanın bulgularından biri de yüksek öğrenim mezunu olan babalara sahip öğrencilerin meslek seçiminde kişilik özelliklerine uygun olanları tercih ettikleri yönündedir. Başka bir deyişle, Türk kültüründe baskın olan baba rolü, babaların eğitim durumunun artması etmeniyle birleştiği durumda babaların çocuklarını meslek seçiminde bulunurken onları kişilik özelliklerine de dikkate alarak yönlendirdiği söylenebilir. Görüldüğü üzere, anne ve babaların ayrı ayrı öğrencilerin mesleki seçimlerinde çeşitli açılardan yönlendirmeleri vardır. Literatür incelendiğinde genellikle annelerin bu anlamda çocukları üzerinde babalara kıyasla daha fazla etkisinin ya da meslek seçimi konusunda daha fazla bilgisinin, farkındalığının olduğu söylenmektedir (Boatwright, Ching ve Paar, 1992; O'Brien, Friedman, Tipton ve Linn, 2000; Otto, 2000). Oysaki bu çalışmanın bulgularına göre anne ve babanın, çocuklarının mesleki seçimlerindeki dolaylı ya da doğrudan yaptıkları yönlendirmeler, her bir

anne ve babada farklılaştığı görülebilmektedir. Aslında farklı eğitim düzeyinden babaları olan öğrencilerin genel olarak üniversiteden/bölümden memnun oldukları bulunsa da babaları okuryazar ve orta öğretim mezunu olanların memnun olmama seçeneğini daha fazla işaretlemeleri üniversiteden/bölümden daha fazla beklentileri olması ile açıklanabilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin okudukları bölümü seçme nedenlerinin ve bu seçimlerinden memnuniyetlerinin cinsiyetleri, okudukları üniversitenin türü(kamu ya da vakıf olması), mezun oldukları lise türü, anne ve babalarının eğitimleri değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Meslek seçimini etkileyen etmenler bireysel, sosyal, sistemik ve şans etmenleri olarak gruplanmıştır.

Sonuçlara genel olarak bakıldığında sıralamada, 25 neden arasından bölüm seçmenin ilk dört nedeni olarak “alana duyulan ilgi”, “alınan puanın bu bölüme yetmesi”, “alanın kişilik özelliklerine uygunluğu” ve “iş bulma olanağının yüksekliği”nin yer alması bireysel ve sistemik etmenlerinin daha öncelikli olduğu görülmektedir. Sosyal etmenlerin onuncu sıradan sonra yoğunlaştığı ve en sonda da şans etmeninin bir neden olarak yer aldığı görülmektedir. Cinsiyet değişkenine göre bakıldığında kız öğrencilerin, seçilen bölümün cinsiyete uygunluğuna önem verdikleri, ilgilerini daha fazla göz önüne aldıkları ve erkek öğrencilere göre bölüm seçme konusunda ailelerinden daha fazla etkilendikleri bulunmuştur. Erkek öğrencilerin alan seçiminde bölümün iyi kazanç getirici işler sağlaması gibi nedenleri daha fazla önemsedikleri de elde edilen bulgulardandır. Dolayısıyla kızlarda daha çok bireysel ve sosyal, erkeklerde ise daha çok sistemik etmenlerin vurgulandığı anlaşılmaktadır. Sonuçlar, okunan üniversitelere göre bölüm seçme nedenlerinin farklılaştığını göstermektedir. Buna göre vakıf üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler bölüm seçerken kendi ilgi, yetenek, değer, kişilik özellikleri, amaç vb. özelliklerini daha fazla dikkate alırken; kamu üniversitesinde öğrenim görenler tercihlerini daha çok üniversiteye giriş sınavı puanlarına göre yapmaktadırlar. Burada vakıf üniversitelerine gidenlerin bölüm seçimlerinin daha çok bireysel etmenleri; kamu üniversitelerine gidenlerin ise daha çok sistemik özellikleri dikkate alarak yaptıkları söylenebilir. Mezun olunan lise türüne göre sistemik etmenlerin daha fazla işaretlendiği görülmektedir. Anne ve babalarının eğitimlerine göre öğrencilerin yaptıkları seçim nedenlerinin de farklılaşması dikkat çekicidir. Memnuniyet açısından genel olarak bakıldığında ise öğrencilerin çoğunun okudukları üniversiteden ve bölümden memnun oldukları görülmektedir. Aslında bölümden memnuniyet daha fazla iken üniversitenin sağladığı olanaklardan memnun olmama daha ağırlıklı görünmektedir. Memnun olmadıkları alanlara bakıldığında en fazla üniversitenin sağladığı sosyal, kültürel ve fiziki olanaklarından, ders programlarının içeriğinden memnun olmadıkları görülmektedir. Bu da üniversite öğrencilerin üniversitelerinin kendilerine daha fazla sosyal ve kültürel olanaklar sağlamasını beklediklerini göstermektedir.

Bu bulguların yapılacak mesleki rehberlik çalışmalarına yol gösterebileceği düşünülmektedir. Cinsiyet, mezun olunan lise türü, anne ve baba eğitimlerinin mesleki seçimlerde önemli olması orta öğretim düzeyinde öğrencilere ve velilere yönelik yapılacak mesleki rehberlik hizmetlerinde önemli olabilir. Öğrencilerin daha sağlıklı mesleki seçimler yapabilmeleri için psikolojik danışmanların okullarda meslek/kariyer danışmanlık yaparken meslek seçimini etkileyen etmenler konusunda donanımlı olmalarının verecekleri hizmetlere yansıtacağı açıktır. Öğrencilerin cinsiyetlerinin, okumakta oldukları lisenin türünün ve anne ve babalarının eğitim düzeylerinin mesleki kararlarında etkili olduğu, sağlıklı karar verebilmeleri için onlara yardımcı olurken akılda bulundurulması gereken bir bilgidir. Psikolojik danışmanın değişen toplumsal yapı, iş dünyası, değişmekte olan cinsiyet rolleri, lise türlerinin üniversiteye giriş sınavındaki rolü gibi ayrıntılardan haberdar olması büyük bir önem taşımaktadır. Bulgular sistemik gerçeklerin bazen bireysel özelliklerin de önüne geçebildiğini göstermektedir. Sosyal anlamda ailenin daha baskın olabileceği düşünülmüşse de sisteme ilişkin özelliklerin daha fazla öne çıktığı görülmektedir. Bu da bireylerin kendi özelliklerini göz ardı edebileceklerine dikkat çekmektedir.

Bu çalışmanın yinelenmesi halinde dikkat edilmesi gereken bazı noktaların olduğunun belirtilmesinde fayda vardır. Daha ayrıntılı bir ölçme aracının geliştirilmesi ve verilerin o ölçek aracılığı ile daha büyük gruplardan farklı değişkenler de dikkate alınarak toplanması uygun olabilir. Meslek seçimini etkileyen farklı bireysel değişkenlerin, farklı sosyal koşulların, sistemik olan farklı özelliklerin (sınav sistemi, işe yerleşme biçimleri, yasalar gibi) ve şansın mesleki seçim yapmadaki yordayıcı güçleri üzerine çalışılabilir.

Kaynaklar

- Akbayır, K., (2003). Öğretmenlik mesleğine yönelmede ailenin ve branş seçiminde cinsiyetin rolü. Erişim 12.05.2012
http://infobank.fedu.odtu.edu.tr/ufbmek-5/netscape/b_kitabi/PDF/OgretmenYetistirme/Bildiri/t271d.pdf
- Altaş, D. (2006). Üniversite öğrencilerinin menenuniet araştırması. *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi* 21 (1); 439-458
- Arslan, K. (2002). Üniversiteli gençlerde mesleki tercihler ve girişimcilik eğilimleri. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6, 1-11.
- Ayık, Y. Z., Özdemir, A. ve Yavuz, U. (2007). Lise türü ve mezuniyet başarısının kazanılan fakülte ile ilişkisinin veri madenciliği tekniği ile analizi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 10(2), 441-454.
- Bahar, H.H. (2002). Eğitim fakültesi, tıp fakültesi ve iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin bazı sosyo-ekonomik özellikleri ile fakülte tercihleri arasındaki ilişki *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1); 125-144.
- Bardick, A.D., Bernes, K.B., Magnusson, K.C., & Witko, K.D. (2004). Junior high career planning: What students want. *Canadian Journal of Counselling*, 38 (2), 104-117.
- Boatwright, M. A., Ching, M. ve Parr, A. (1992). Factors that influence students' decisions to attend college. *Journal of Instructional Psychology*, 19, 79-86.
- Bozgeyikli, H., Doğan, H. ve Işıklar, A. (2010). Üstün yetenekli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28, 133-149.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. http://tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2005_cilt3/sayi_2/133-151.pdf adresinden alınmıştır.
- Clutter, C. (2010). *The effects of parental influence on their children's career choices*. Yüksek lisans tezi. Kansas State University, Manhattan.
- Dick, T. P. ve Rallis, F. S. (1991). Factors and influences on high school students' career choices. *Journal of Research in Mathematics Education*, 22, 281-292.
- Dustmann, C. (2004). Parental background, secondary school track choice, and wages. *Oxford Economic Papers*, 56, 209-230.
- Edwards, K. ve Quinter, M. (2011). Factors influencing students career choices among secondary school students in Kisumu municipality, Kenya. *Journal of Emerging Trends in Educational Research and Policy Studies*. 2 (2): 81-87.
- Ekinci, C.E. ve Burgaz, B. (2007). Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin bazı akademik hizmetlere ilişkin beklenti ve memnuniyet düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 33: 120-134
- Erden, M., (1995). Öğretmen adaylarının öğretmenlik derslerine yönelik tutumları, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 99-104.
- Erdoğan, S., Şanlı, H.S. ve Bekir, H.S. (2005). Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin üniversite yaşamına uyum durumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(2), 479-496.
- Hacıömeroğlu, G. ve Taşkın, Ç. Ş. (2010). Fen bilgisi öğretmenliği ve ortaöğretim fen ve matematik alanları (OFMA) eğitimi bölümü öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 77-90.
- Hartung, P. J., Porfeli, E. J. ve Vondracek, F. W. (2005). Child vocational development: A review and reconsideration. *Journal of Vocational Behavior*, 66, 385-419.
- Kızıgüt, S. ve Ergöl, Ş. (2011). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin hemşireliği algılayışı hemşirelik rollerine ve hemşireliğin geleceğine bakışı. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(2), 10-15.
- Korkut Owen, F. (2008). Mesleki seçimleri etkileyen ana etmenler, (R. Özyürek Ed). *Kariyer Yolculuğu*, (ss.1-23), Ankara: Ulusal Ajans

- Köküsoy, K. (2008). *Endüstri meslek liselerinde bir meslek alanına yönelmiş olan öğrencilerin mesleki olgunluk ve algıladıkları aile desteği düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Kumaş, H. ve Fidan, F. (2005). Akademisyen ve tekstil işçileri karşılaştırılması örneğinde çalışan kadınların çalışma olgusuna bakışları. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 50, 507-532.
- Kuzgun, Y. (2004). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Leigh, J. (1998). The social benefits of education: A review article. *Economics of Education Review*, 17, 363-368.
- Marshall, J. (2010). *A longitudinal study of the occupational aspirations and perceptions of fifteen to sixteen year-old South African adolescents*. Yüksek lisans tezi. Nelson Mandela Metropolitan Üniversitesi, Port Elizabeth, Güney Afrika.
- O'Brien, K. M., Friedman, S. M., Tipton, L. C. ve Linn, S. G. (2000). Attachment, separation and women's vocational development: A longitudinal analysis. *Journal of Career Psychology*, 47, 301-315.
- Otto, L. B. (2000). Youth perspectives on parental career influence. *Journal of Career Development*, 27, 111-118.
- ÖSYM (2012a). 2011 ÖSYS Yükseköğretim programlarının en küçük ve en büyük puanları listesi. Erişim: 20.02.2012, <http://www.osym.gov.tr/dosya/1-58082/h/kilavuzyayinexceldokumutablo4y.pdf>
- ÖSYM (2012b). 2012 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi. Erişim: 20.02.2012, <http://www.osym.gov.tr/dosya/1-58956/h/klavuz-2012mail-k.pdf>
- Özsoy, G., Özsoy, S., Özkara, Y. ve Memiş, A.D. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde etkili olan faktörler. *İlköğretim Online*, 9(3), 910-921, <http://ilkogretim-online.org.tr>.
- Poll, N., I. (2003). The role of social support in the career decision making of urban adolescents. Erişim: 04.02.2011, <http://proquest.umi.com/pqdlink?Ver=1&Exp=04-02-2016&FMT=7&DID=765096381&RQT=309>
- Reay, D. (2001). Finding or losing yourself? Working class relationships to education. *Journal of Education Policy*, 16, 333-346.
- Sarıkaya, T. ve Khorsid, L. (2009). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 393-423.
- Sav, D. (2008). *Bireysel kariyer planlamada etkili olan faktörler ve üniversitelerin etkisi üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Savickas, M. L. (1991). The meaning of work and love: career issues and interventions. *Career Development Quarterly*, 39, 315-324.
- Schoon, I. ve Parsons, S. (2002). Teenage aspirations for future careers and occupational outcomes. *Journal of Vocational Behavior*, 60, 262-288.
- Sürücü, M. (2005). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk ve algıladıkları sosyal destek düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Tataroğlu, B., Özgen, K. ve Alkan, H. (2011). Matematik öğretmen adaylarının öğretmenliği tercih nedenleri ve beklentileri. *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Taylor, J., Haris, M. ve Taylor, S. (2004). Parents have their say about their college aged children's career decisions. Erişim: 12 Aralık 2012. <http://www.purducal.edu/careerservices/forms/parentsguidecareers.pdf>
- Teddle, C. & Yu, F. (2007). Mixed methods sampling: A typology with examples. Erişim: 24.Eylül 2012. <http://mmr.sagepub.com/cgi/content/abstract/1/1/77>
- Tunç, G. Ç., Akansel, N. ve Özdemir, A. (2010). Hemşirelik ve sağlık memurluğu öğrencilerinin meslek seçimlerini etkileyen faktörler. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 3(1), 24-31.
- Whiston, S. C. ve Keller, B. K. (2004). The influences of the family of origin on career development: A review and analysis. *The Counseling Psychologist*, 32, 493-568.

Young, R. A. ve Friesen, J. D. (1992). The intentions of parents in influencing the career development of their children. *The Career Development Quarterly*, 40, 198-207.

Extended Abstract

The selection of an academic program is a significant component for entry into university study for Turkish students who successfully complete the very competitive national entrance examination. It is commonly believed that there is a large number of variables that affect this decision and vocational models suggest that they may be group in the following categories: individual, social, systemic (political, economic, & legal), and chance factors. Being aware of these four factors and their effects can be of benefit to both individual students and to counselors during the decision-making process.

The purpose of this study was to investigate and survey the reasons why university students selected their program majors from among the many choices available. The study sought to identify patterns of rationale for choice by gender, university type (private or public), type of high school attended (academic, science or vocational), and parental educational attainment. Additionally the study solicited information regarding the level of satisfaction from among the subjects.

Participants, in the study (n=869) were a convenience sample of undergraduate students from 13 universities primarily from the central and western regions of Turkey. The sample was composed of students from both public universities (76 %) and from privately funded universities (24 %). The sample was composed of graduates from the three categories of high schools including academic (46 %), science (43 %) and the remaining 11 % were graduates of vocational high schools. Educational attainment levels for the parents of the participants suggested that half of the mothers had an elementary school education and among the fathers the attainment level was significantly higher with 47 % having graduated from high school and 15 % have graduated from college or university.

Data were collected from participants during the Spring and Fall semesters of 2010. The data were collected through the use of a survey instrument composed of three sections to assess demographics, rationale for program choice (25 self-report items), and satisfaction with the selected program (7 self-report items). The 25 items designed to assess rational for program choice were grouped into four categories mentioned above. An example from each of these groups appears below: Individual: "I chose my department because of my personal interest." Social: "I chose this department because my family guided me." Systemic: "I chose my department because it will be easy to find a job." Chance: "The entrance exam was so difficult that year." Program satisfaction was assessed using 7 items (e.g., "I am pleased with my program because of the program curriculum." Data analysis was conducted utilizing SPSS 15 to evaluate completed participant responses.

Analysis of total group responses revealed that the most frequently selected reasons for a student's program choice were personal interest, performance on entrance examination, personality characteristics, and opportunity for future employment. These results suggest that personal interest and systemic realities were reported as the most important in influencing program choice among the participants while social factors including family influence were not among the top ten reasons. Chance factors were reported as significant event among only 6 % of the participants. The participants indicated a general level of satisfaction with their program choice.

When gender was considered a number of survey results became obvious. X^2 analysis resulted in significant differences being detected between males and females on a number of variables influencing program choice. Females reported far more frequently that choosing a gender appropriate major was a reason for program selection, while males were far more likely to be influenced by potential future earning power. Female students reported significantly higher levels of satisfaction when compared with male students future job prospects.

When university type was considered the results provided an interesting comparison. Students enrolled in private universities reported that personal characteristics such as interest and personality fit were more significant factors in decision making than for students in public universities. Students in public universities more frequently cited systemic factors (university entrance examination scores) as being the most influential factors for their program selection. Significant differences between public and private university students were detected in 12 of the 25 possible factors affecting program choice. Students in private universities reported significantly higher levels of satisfaction when compared with students in public universities in two areas (future job prospects and university facilities).

When high school types were compared factors affection program choice were significantly different among the three groups. Among graduates of academic high schools a high qualifying score on

the national university entrance exam was most frequently cited as the basis for program choice ;while among graduates of science high schools the potential for future earnings and occupational prestige were most often cited. Among graduates of vocational high schools, their university program choice was most frequently the result of having made the same choice while in high school. All of these reasons were characterizes as systemic variables and no significant differences among the three groups was detected with regard to satisfaction levels.

When parental educational attainment was considered the results suggested that among students whose mothers had graduated from high school the principal reason for program selection was based upon entrance exam results. For participants whose mothers had graduated from university issues of personal interest emerged as the most significant factor. For participants who fathers were university graduated the most often cited reasons for program selection were personal interest, personality characteristics, occupational prestige, and opportunities for promotion. The educational attainment levels of parents did not appear to be associated with participants' satisfaction levels.

The results of this investigation provide a view of those categories of factors that seem to affect university program choice with systemic factors and personal characteristics having the greatest impact on choice. While systemic factors such as earning potential or program placement based on university entrance exam scores were significant factors counselors may well wish to emphasize the importance of personal factors such as interest or personality in making such choices. Implications for further study were discussed along with implications for possible counselor interventions.